

PROGRESUL

Abonamentul:

Pe un an 8 cor., pe jumătate de an 4 cor.
Pentru România și străinătate anual 10 cor.

Foae socială-culturală.
Apare în fiecare Sîmbătă.

Redacția și Administrația Nr. 817.
Telefon Nr. 29.

Monopolul cărților didactice.

D-nul Dr. Onisifor Ghibu, „referent școlar în Conzistorul arhidiecezei gr. or. române a Transilvaniei“ în lucrarea sa, »Cercetări privitoare la situația învățămîntului nostru primar și la educația populară«, ne spune că »monopolul cărților didactice e una din cele mai cardinale și mai urgente chestiuni cari privesc nu numai școala, ci întreaga cultură românească« (pag. 79). În sprijinul acestei afirmațiuni aduce »școala primară a Sașilor din Ardeal, cari au monopol de mai multe decenii încoace, și școala primară din România, unde s'a introdus monopolul cărților de citire românești de vreo cîțiva ani«, apoi »diferitele provincii austriace și prusiene«, și părerile cîtorva învățători. Ca foloase ale acestui monopol ne indică: 1) »însărcinînd pe toți autorii diferitelor cărți de limba română, sa compue împreună o singură carte (pentru fiecare clasă); această carte ar fi cu mult superioară tuturor cărților de azi«; 2) învățătorii s'ar putea aprofunda în aceste cărți încă decînd sînt în seminar; 3) tipărindu-se cartea aceasta într'un tiraj foarte mare pentru întreaga arhidieceză, ea ar putea fi și cu mult mai ieftină decît cărțile de azi.

Două lucruri nu sînt destul de limpezi în expunerile d-nului referent școlar: a) recomandă monopolul tuturor cărților didactice, ori numai monopolul cărților de citire? b) monopolul acestor cărți în mitropolia întreagă a (Transilvaniei) ori numai în arhidieceză (a Sibiului?) În orice caz, faptul

că România, Sașii din Ardeal și unele provincii austriace și prusiene au introdus monopolul cărților didactice, și că, după d. referent, »acest mijloc sprijinește într'o măsură foarte considerabilă progresul în școală«, nu e motiv destul de puternic pentru introducerea acestui monopol în școlile noastre ortodoxe române, tocmai acum, cînd tot mai mult ies la suprafață străduințele Prusienilor și ale fraților noștri din Regat de a-și scăpa școala de cătușele în cari au ferecat-o înaintașii.

Nici părerile celor cîțiva învățători nu pot fi datătoare de ton. Pentru învățătorul care munceste, nu e un lucru așa de mare, că trecînd dela o școală la alta, să-și ia timp pentru a se ocupa cu cărțile ce le află introduse în școala la care eventual a trecut. El trebuie doar nainte de începutul anului școlar să-și compună planul de învățămînt, special (sau cum îi zic unii: împărțirea materiei de învățămînt), și asta nu se poate face fără cunoașterea cărților ce se folosesc în școala la care sînt aplicați. Trebuie să fie detot slab învățătorul care are lipsă de un întreg an de experimentări cu o carte școlară. Ear învățătorii tineri, orcît de bună ar fi cartea, chiar și dacă e cunoscută din școala de aplicație a seminarului, tot nu pot fi scutiți la începutul carierei de experimentări. Șapoi să nu uităm, că învățătorul trebuie să fie cartea, nu cartea învățător. Orcît de slabă ar fi cartea, învățătorul, dacă e învățător, îi dă suflet, viață. Lucrul e mai greu la cărțile de citire, cari trebuie să dea copiilor material lirer ar classic, pe care nu-l poate înlocui prelegerea învățămîntului, fie ea cit de maestră.

Să admitem, deci, monopolul cărților de citire românești. Cine garantează, însă, în acest caz, că »toți autorii diferitelor cărți de limba română« de azi vor compune »împreună« o singură carte mai bună, decît cum ar putea-o compune mine un alt autor, care n'a avut fericirea să ia parte la concursul acelor »toți« de azi? Monopolul cărților de citire și al cărților didactice pestetot ar pune stavilă progresului literaturii didactice. Și asta ar fi un rău mai mare decît »fecunda«, dar slaba, activitate literară-didactică a unora de astăzi. Orce concurență ar fi înlăturată. Chestia manuelelor didactice ar fi depusă în minile unui număr restrîns de autori privilegiați. De un progres normal al luarurilor nici vorbă n'ar mai putea fi. Chiar și cea mai ideală carte de citire ar afla ușile școlaelor zăvorite.

Pedagogia de azi cere cărți de citire provinciale. Un monopol care s'ar extinde asupra întregii mitropolii, ba chiar și numai asupra unei singure dieceze, nesocotește această cerință cardinală a pedagogiei.

Fiind eschisă orce concurență, școala numai puțină vreme s'ar bucura de favorul ce l-ar face librăria privilegiată de a edita cărțile monopolizate, vinzîndu-le mai ieftin. Cine garantează că tocmai din lipsa concurenței librăria editoare din zi în zi nu va căuta să ridice prețul cărților didactice?

Nu trag la îndoială că d-nul referent școlar (în conzistorul arhidiecezei Sibiului), Dr. Onisifor Ghibu, a fost condus de gîndul bun de a înlătura un rău destul de mare ce există astăzi; ne recomandă însă un mijloc pe care Pedagogia îl condamnă. Noi

FOILETON.

Subt blăstăm.

— Să-mi spuî, bade Avrame, cum a răsărit copacul ăla singur colo pe Coasta Văpăit; ale cui păcate le plînge el în atîta părăsire, și cum a putut să scape cu viața într'o mulțime de vite ce furnică vara pe acolo? — — —

— Un tată apăsător de blăstăm alor cinci copii zace subt mestacănul acela . . .

Precum vezi, nu mai un copac prăpădit are la cap. În viața a fugit de cruce, ear după moarte nu l-a învrednicit Dumnezeu de ea. De trei ori i-au pus-o la cap și totdeauna i-a lăpădat-o pămîntul . . . Să nu crezi că-i glumă! Întăi i-a zmulso un vînt, a douaoară i-a trăznit-o ș'a treia oară i-a perit urma, nu știe nimeni cum. Deatunci a rămas fără cruce că nu mai cutează să-i pună nimeni alta. Singur copacul îi mai ține strajă la căpătîi. Par'că anume îl păstrează Dumnezeu ca să nu uităm neam de neamul nostru că toată fapta își are răsplata în lume. Pecît de albă îi este scoarța, peatît de negru a fost sufletul celui ce-i doarme la rădăcină.

Par'că îl văd ș'acum . . . Era un om mic de statură ca un sflidireac. Avea un nas roșu, boboloșat ca o crumpănă, ear pe cap o pălărie cît o rotilă, ștîi bună și de soare și de ploae. Așa mic cît un porumbel cum era, purta o bită de ajungea d'un cot peste

cap. În opinci par'că ar fi picat din pod și nu alta. Era cît niște luntrițe de să te fi pus cu ele pe Murăș, mai că trecea. Cum era el »gura satului« îl vedea tot la trei-patru zile vestind poruncile primarului . . . Cît ce ajungea sus, se punea jos ca să mai apuce nițel suflet.

Într'un tîrziu se ridica, tușia odată de două-ori ca să facă cale poruncii, apoi începea pe un glas hîrbuit cu atîta putere, de răscolia toți cîinii satului, încît trebuia să ieși cu cojița în mină ca să-i poți prinde vorba.

Să-l fi văzut cum stetea acolo cu picioarele împrăștiate, cu minile la spate și cu roata de pălărie pe ceafă, ai fi jurat că-i mama pădurii.

Se și temeau copii de el ca de moarte. Cînd îl vedeau venind pe uliță 'nsus, fugeau mititeii de să rupă pămîntul. Valica al meu nicî nu răsufla pîn' nu se vedea subt pat. De atîta spaimă mai totdeauna adormia acolo.

Dupăce își dedita solia, cam de obicei o lua deadreptul la crijmă, »la ospătărie« cum îi zicea el. Bietii copilași acasă îi zgăriau păreții de foame, dar el nici grijă nu le avea.

Cîtce ajungea la Itig, se punea drept în căpătîiul mesei. Împingea pălăria pe ceafă, își desprindea din gura cămeșii luleaua, o scotocia la fund cu un lemnuș și dupăce o bătea odată de douăori în palmă, își vira bunătatea la măsea. Dupăce inghiția odată de douăori din porție, stetea ciocan liugă masă, ceasuri întregi, cufundat în

gînduri. Itig îi știa leacul; se punea cu el la povești. Acum porția era prea mică și venia glaja pe masă. Andron apuca la voe, lua litra în mină și-și dedita pe cîntecul lui:

Toată ziua trece o zi,
Cîtu-i lumea n'oi trăi.
Cine m'a făcut pe mine
l-a plăcut vinarsul bine,
Și cine m'a botezat,
L-a beut nemăsurat . . .
Oieguță, iubit vas,
Pasere cu dulce glas,
Cînd la gură te ridic,
Tu-mi cîntî mie lic, lic, lic.
Vinul mi-e frate de cruce,
Răchiuța soră dulce.
Răchiuța, draga mea,
Jurat-am că nu te-oi bea
Nici la comîndarea mea,
C'atunci nu te-oi mai vedea.

Eac'asa își petrecea el zile întregi ș'areori îl vedea treaz la minte. Până el se veselia, biata femeie lucra pe la alții de să-și rupă oasele, ear bietii copilași doar numai din mila creștinilor își mai țineau sufletul. I-s'a pripășit sărăcia la casă și-i crescua nablă pînă'n prag.

Dar așa prăpădit de sărac și ieșit din rîndul lui Dumnezeu cum era, din gură tot nu se da, cum zice povestea că broasca mică cască gura mare. Era ca din cîntec: »mic la statură dar fălos la

avem și astăzi un fel de monopol al cărților didactice: aprobarea lor de forurile bisericești-scolare și de ministru, cu opreliștele ministeriale atât de dese în timpul din urmă. Și chiar și de altfel de monopol opăcește progresul firesc al literaturii didactice. Cui mai rău va fi, însă, adevăratul monopol al cărților didactice?!

Petrache.

Opera culturală germană în România.

Citim în „Universul”: D-nul doctor în medicină Emil Fischer a scos o carte în limba germană, intitulată „Opera culturală germană în România”. Desigur că ar fi meritat un studiu serios relațiile germane, și în special ale Sașilor din Transilvania cu România în decursul veacurilor de unul care a trăit în mijlocul lor, le cunoaște de aproape însă cit mai detaliat și mai obiectiv. Dar autorul înloc de a expune într'un mod clar relațiile germano-române, fie dincoace, fie dincolo de munți, le amestecă și confundă, încit cititorul neorientat, fie german, fie român nu știe despre ce este vorba.

Deja la introducerea, spre edificarea cititorului asupra poporului român, trece la cartea d-nului Dr. Gh. Crăiniceanu „Igienă țaranului român” din țară, care se hrănește mai mult numai cu burenii, la vrăjile și superstițiile poporului român de jos, și ajunge la unele orgii săvârșite de o ceată de mesaline în str. Saturn din București. Despre istoria poporului român și formarea lui, autorul susține că Românii sint veniți de peste Dunăre, după Unguri, și este format din Thracocromani, Slavi, Vlachi și o deduce aceasta după câteva cuvinte, atât de puțin cunoscute de Români, ca „Zadruga mu”, comune cu slavii și altele, ca Cimpina, care nu derivă dela Cimp, cimpie, cimpșor, cimpean, ci dela slavul Kompina, vechi slavlic Kapina-rubus (românește rug) — polonez Repina Kepi = tufe impletite (zusammen gewachsene Busche) de sălcii, rugi, de mure și porumbări, cătină, etc.

Aceste toate, ca să arate importanța mare a clementelor germane asupra poporului român și a Sașilor în special.

Desigur, curioasă idee își vor face Germanii de noi, cari, își vor lua primele informații din cartea susamintită a d-nului Fischer.

Se vede însă că viața Românilor din Rovine și dela munte, a moșnenilor și răzeșurilor de dincoace și dincolo de munți, cu industria lor tixtilă de casă care nu are pereche, și-a dat mai puțină silință să o cunoască. Un Sulzer, Andrei Wolf și un I. Hintz, fostul secretar al Camerei de industrie și comerț din Brașov, avea cutotul altă părere despre poporul nostru, deși nu apucară să vadă progresul lui uimitor pe toate terenurile vieții publice, privite în cei 40 ani din urmă.

Ni-se pare însă curioasa amestecarea rapoartelor sociale și economice din Ardeal și Banat cu cele din România, unde dezvoltarea lucrurilor a fost cutotul alta.

Constantin Goleșcu în cartea sa „Insemnarea călătoriei mele făcută în 1824, 1825 și 1826” la pag. 135 zice: „Nu doar că nu s'ar fi putut face dela noi asemenea drumuri, și mai cu înlesnire, cunț și birturi cu asemenea bune orindueli, dar din două pricinii nu s'au făcut. Din care mai întâi este nestatornicia, căci în vreme de 24 ani, de 4 ori ne-am lăsat casele și tot avutul fugind în străinătate, și cind ne-am întors, am găsit toate desființate.”

În ceiace privește pretinsa transmigrațiune a Românilor de peste Dunăre, Felix Pantacius la 1474, citat de autor, zice: „Valachi locuiesc în munte, un popor de păstori care au multe vite și turme numeroase. Țara aceasta au numit-o cei vechi: Dacia, și a fost colonizată de Români, de aceea locuitorii aceștia cari s'a născut și crescut aicea, întrebunțează pretundenii în timpul nostru limba latină”. Cît de sălbatică era, până la venirea Sașilor, se poate vedea din urmele de agricultură veche la înălțimii de 1428—1682 m. pe Peatra Craiului, până pe Tâmașul-mare, pecind agricultura noastră modernă, în epoca plugului cu abur și electric, abia se urcă la 1200 metri deasupra nivelului mării. Ca în cultura și idiome străine, caute cineva în limbile străine cele mai culte, franceză și germană modernă, engleză, nuanțări așa de fine relativ la pădure și repartizarea arborilor în masive, ca următoarele expresiuni populare: *făget, brădet, cornet, frâșinet, ear nu făgiș, dar stejăriș, mes-tecâniș, aluniș, cărpeniș*, însă *plopî, ulmî, sălcii, nici plop, nici plopîș, nu ulmet și ulmiș, sălciiș, etc.*

Țaranca română analfabetă, cunoaște și întrebunțează sucurile a vre-o 60—70 plante diverse la alesurile și amestecurile vâpselilor, ei cu care des-fide pe chimist și tehnolog, ear Germanii și Francezii abia au 6—7. În pasul Giuvala, unde earna ține cîte 6—7 luni de zile, și ar crede omul că Românii de acolo zac toată ziua pe piei de urs și lup netăbăcite, găsești broderii artistice lucrate cu mătăsuri din cele mai cu gust, și din *Fundata* dela Bran, de dela Săliște și dela Hunedoară s'au cumpărat broderii și scoarte românești pentru palatele împărătești dela Buda și Viena.

Bătrînul Hintz numia produsele industriei casnice românești *grandioase* și originale cu motive *vechi tracic*, cari se cultivă de către Români din timpuri imemorabile și cu aceiași vigoare până în ziua de astăzi.

Broderiile cele interesante, aplicate pe pînzeturile de totfelul ce se întrebunțează la diferite obiecte pentru casă și îmbrăcăminte, conțin motive de gust și tradițiune antică tracică.

Este adevărat însă că sint numai articole țărănești cecele produc Români, dar în orice caz ea este o industrie, reletiv foarte importantă, cîtă vreme poporul român va rămînea fidel portului său național, cu excepțiunea citorva familii de albăstrime, cari au adoptat îmbrăcăminte de modă.

O industrie care alimentează milioane din poporul lor, dar pe care le întrebunțează ei ca și Sașii și Secuții pentru îmbrăcăminte lor, dar și pentru alte trebuințe în casa și gospodăria lor, și face concurență însemnată meseriașilor noștri dela țiguri și orașe (Vezi I. Hintz, Bericht der Kronstädter Handels und Gewerbekammer für die Jahre 1878 și 1879, pag. 39 și 295).

Despre frumoasele broderii și covoare naționale usitate la moșnenii diu județele Argeș, Muscel, Dimbovița, Vilcea, etc. să nu mai vorbim ca fiind de obște cunoscute, ca și ale răzișilor din Moldova, etc.

Despre hrănirea țaranului din România, indicată de Dr. Crăiniceanu, ea este recentă detot, datează numai din epoca faimoasei lozince „Enrichssez vous” și nu se poate aplica celorlalți și altor timpuri, căci până era o întinsă cultură și economie de vite, hrănirea țaranului era cutotul alta, constînd din lăpturi, carne, pastramă, pește.

Urbariul lui Gr. I. Kalimach din 1769 zice: „Locuitorii ce se vor afla ori pe a cui moșie cu șederea să aibă voie a-și face toată trebuința hranei lor pe aceia moșie”; ear la 1794 se hotărăște: „Toți locuitorii de prin sate pe moșia unde se află cu locuința, acolo să are îndestul, și fin să facă cît va fi pentru trebuința lor”.

Țaranii moldoveni în memoriul lor, adresat Divanului adhoc al Moldovei la 1857 zic:

„Că pine neagră și amară, udată cu lacrimi, numai noi am mîncat, bătaii rezmirițe cîn au fost tot greul numai noi l-am dus. Țara aceasta nici băi, nici măestrii nu are, nici meșteșuguri multe, ca alte țări nu are, toată bogăția, toată îmbelșugarea numai brațele și sapele noastre o duc.

Proletarizarea țaranului din România, a devenit după 1964, cind i-s'a aplicat împropeterirea a la Maklenburg.

ECONOMIE.

Unele îndemnări la dezvoltarea simțului de cruțare.

Prin cruțare, prin chiverniseală ajunge omul la putere. Cruțarea are în economia națională pentru dezvoltarea și întărirea unui popor o mare însemnatate. Istoria ne arată că acele popoare, cari au știut cruța și au purtat o viață morală, au ajuns la putere pecind altele, cari au trăit în lux și desfrînare au slăbit, au dispărut, sau au devenit atîrnătoare de alte popoare mai tari.

Fiind deci tocmai cruțarea de mare însemnatate pentru viitorul unui popor și pentru susținerea unei vieți morale, ar trebui și noi Românii să învățăm copiii noștri a cruța. Trebuie să stăruim mai înainte de toate, ca simțul de cruțare să se dezvolte de cu bună vreme prin creștere. Dacă prin mijloace potrivite și prin pilde bune, acasă și în școală, vom arăta copiilor noștri urmările bune ale cruțării, atunci se va întrupa în

gură. Inzădar gîndia să-i mai astîmperî prostia cu o vorbă bună, că nu-ți dedea răgaz. Săria ca un bric: „Măi, io's calic de clasa întii, dar nu mă dau pe zece ca voi. Voi lucrați ca niște boi, și tot sinteți plini ca stupul de datorii. Ziceți că's beutor, dar eac'ășa cum is, nu-s dator la nimeni niciun filer”.

Ce să-i faci. Limba vorbia și mintea stetea pe loc. Gura satului era el orunde și nu se lăsa călcat. Dar însîrșit l-a amuțit moartea.

Eram la secerat între izvoare... Se pusese un năduf de să te topești. Către ojinită holda începu a se legăna și de subt soare se ridicară niște nouri negri ea păcatele. Incurînd fulgerile șerpuiau peste zarea 'ntunecată și urla în depărtări de gîndia că-i judecata lui Dumnezeu nu alta... Făcuți znopii cruce și trăsăi către casă, dar nici n'am apucat bine în vracnița satului, cind ploaea se porni în stropi mari. Pecind cu alții d'impreună ajunsei la crîjmă, eram ud cum e cînepa cind o scoți din apă.

Asupreaa vremii a umplut cocioaba lui Ițig, dar așa muiați cum erau oamenii, tăceau toți ca pește.

Andron ședea în fruntea mesei la locul lui, poate încă din dimineată. Clipia din ochi ca un miș somnoros uitîndu-se cind la glaja goală, cind la oamenii cari steteau în picioare așteptînd să treacă unda de ploae.

Dar un fecior al lui Ion de peste Vale:

„Andron încă nu-i beat tare, că-i stă luleaua pușcă în gură”.

Atîta i-a trebuit ăluia și începu a mi-ți-l învălui în niște dragi de vorbe de să-ți astupi urechile. Noi rideam pe îfundate că-i știam năravul. A tot duruit el pîn' i-s'a gătat măcinișul, dar pecind era să tacă, se ivi Ion a lui Roșca. Și cum e el un om drept la suflet și greu la vorbă, cîte văzu pe Andron, îi spuse cazonia:

— Mai pune, Ițig, să bea Andron, că mai are casă... apoi straița, bita și lumea 'n cap.

Jidovul stetea să crepe de ciudă, dar fiindcă erau mulți de față, nu zise nimic, ci se făcu că n'aude.

— Tu nu ești tată, măi! Tu ești o osîndă pe copii tăi, cari plini de zdrențe și rupți de foame bat la ușile oamenilor dup'o cojiță de pită, pînă-cind tu șezi toată ziua în crîjmă și sugi la liurcă. Ești mai rău decît fiul cel rătăcit, c'acela barem s'a 'ntors, dar tu, din glaja 'ncolo nu mai vrei să știi de nimic.

Andron sări ca fript:

— Ce ai tu cu copiii mei? Cine i-a lăsat pe lume, le-o purta și grija. Cel de sus, care hrănește paserile cerului nu-și uită nici de ei.

— Om fără suflet, îi răspunde atunci celalalt, nu ți-e rușine să vorbești așa? Muncește tu, că d'ăia ești tată, ș'atunci ți-o da și Dumnezeu. Nu vezi că și paserea își hrănește puișorii ei, numai tu, om cu minte și cu suflet, n'o faci asta. Ș'incă

m'au pus păcatele de ți-am cerut o coroană pentru clopotele cele nouă. Dar cum vei da tu la sfința biserică, cind nici copiilor tăi nu te 'nduri să le dai. Ai îndrăgit crîjma și ți-ai urit copii.

Nepocăitul se făcu foc ș'apucă glaja în mînă:

— Țasta-i clopotul meu, numai Țasta să sune, că atunci toate's bune. Popa făcă-și clopote, dacă îi trebuie la slujba lui. Eu sint în slujba satului, n'am lipsă de clopotele voastre.

— Dacă n'ai lipsă, clopotul tău și blăstămul copiilor te-or petrece la groapă.

Vremea se mai potoli și oamenii se 'mprăștiară. Par'că chiar Dumnezeu i-a pus vorba în gură ăluia căci mînezi în zori l-au aflat pe Andron în părăul drumului cu fața înjos, înecat într'o apă cît ai pune palma.

A treia zi pecind să-i fie înmormîntarea, eram tocmai la părintele cu niște scrisori, cind eacă șapte inși intră în lăuntru și după ce dau binețe, începe ăi măi sfătos:

— Vîno, părinte, de-l îngroapă, că doar suflet de om a fost și el, și e botezat în legea noastră. Îți plătim cît poțesti numai să-l vedem așezat. Nu-i mai chinu sufletul și acum, că destul de chinuit a fost el în viață. Nu ne face de poveste și de risul lumii. L-ai lipsit de clopote, și dacă nu vrei nici să-l prohodești, barem dezlegarea la groapă sa i-o faci, că doar om a fost, n'a fost cîne.

Părintele își îndreptă ochii spre crucea de

el simțul de cruțare și chiverniseală, atunci vor putea să se feriască când sint mari, mai ușor de viața destrăbălată și își vor îndeplini mai bine datorințele lor, vor deveni oameni cu putere, ne-afirmători și vor putea aduce serviciul frumoase neamului. Simțul de cruțare se poate dezvolta la copii mai ales prin școală. Un învățător care pricepe a atrage atențiunea copiilor asupra urmărilor bune ale cruțării, fac un bine mare și și împlinește o misiune frumoasă nu numai pentru copii din școală, dar și pentru comună și chiar pentru neamul întreg. Socoteli potrivite, cari arată copilului în mod băttător la ochi creșterea sumelor mici pot avea o putere convingătoare decît prelegeri lungi de morală. Prin bucăți de citire potrivite, prin tălmăcirea însemnătății unei bănci raiffeiseniene ca însoțire de păstrare, crește convingerea și priceperea copiilor pentru cruțare și îi introduce în cunoștințele vieții economice.

În țările din apus li-se impune învățătorilor, chiar prin emisurile ministerului instrucțiunii publice și ale forurilor școlare, datorința de a lucra în școală cu mijloace potrivite pentru a dezvolta simțul de cruțare. Astfel în Austria se impune prin emisurile consiliilor școlare datorința, ca învățătorimea dela țară să sprijiniască cooperația economică în comună și să lucreze amăsurat împrejurărilor locale pentru dezvoltarea simțului de cruțare la copii prin introducerea casetelor familiare și prin alte mijloace potrivite.

O activitate frumoasă în privința aceasta pot dezvolta îndeosebi domni preoți. În cuvîntările și predicile ce să țin în biserică și la alte ocazii solemne se poate scoate la iveală în mod potrivit, în legătură cu partea religioasă, și însemnătatea cruțării pentru viața morală.

Indemnînd astfel poporul în biserică și în școală la chiverniseală și arătîndu-i prin pilde vii urmările binefăcătoare ale cruțării, simțul și iubirea de cruțare va prinde tot mai mult rădăcină în sinul poporului nostru, și în multe locuri, unde azi țărana e învățat a duce banul chivernisit la crîșmă, se vor putea îndrepta prin puterea învățăturii și a pildei lucrurile spre bine. Săteanul nostru se va deprinde a depune banul chivernisit prin muncă grea spre păstrare la bancă. El se va desface tot mai mult de unele datine rele precum este beția, el va fi totdeauna cu mîntea trează și nu numai că își va putea păstra averea chivernisită, dar va putea să o înmulțiască. Va deveni astfel om neatîrnător și cu putere.

Fiind prin urmare cruțarea de mare valoare pentru întărirea economică și pentru viața morală a unui popor, se impune datorința pentru cărturarii noștri, îndeosebi pentru domni preoți și învățători precum și pentru domni conducători ai băncilor noastre să indemne poporul cu toată puțința la cruțare. Ei vor împlini astfel nu numai o chemare frumoasă în viața economică, dar își vor câștiga și un merit mare pentru viitorul neamului nostru. Aceste sfaturi bune le dă „Gazeta Mazililor și Răzeșilor bucovineni“.

N. I.

pe masă. Părea că stă în cumpene și se gîndia ce să facă. Deodată își încrețește fruntea și se ridică drept în picioare, zicînd:

— Știi ce, oameni buni! Cu mine nu vă puteți țirgii. De ce v'am spus și erî, aveți să vă țineți ca de contract... Vrav de aur să faceți înaintea mea, pentru omul acela nicî atunci nu-mî pun patrahirul după cap. În viață n'a vrut să știe de biserică, acum biserică nu vrea să știe de el. De față a-ți fost cînd i-am spus că nu-l îngrop dacă nu-și îndreaptă cărările; eu mă țin de vorbă. Crijma i-a fost biserică și lîg popă; de cinci ani încoace lui i-s'a mărturisit, acum îngroape-l el... Nu crucea mea, ci glaja jidovului a sărutat-o în toată ziua, prohodiască-l acum el și dezlege-l de blăstămul sub care l-a pus.

Ne-am bate joc de credința și de biserică noastră strămoșească, dacă am face înmormîntarea unui asemenea om. Mergeți, și să vă fie asta de învățătură și vouă, fiilor și nepoților voștri.

Cîți or face ca el, ca el să o pățiască.

Ieșiră oamenii tăcuți. Știau că n'au lace spori vorba.

Patru bărbați, o văduvă amărită, și cinci orfanî rupți de sărăcie petrecură la groapă pe cel care a fost în slujba satului, dar s'a lăpădat de slujba lui Dumnezeu.

Așa făcu preutul nostru și n'vătul a fost bun, că'n Dumineca următoare cincizeci de inși au jurat pe sfința Evanghelie, că'n traiul lor n'or

CRONICA.

Vestim cu bucurie, că deacum înainte elevii absolvenți de 4 clase ai școlii civile din localitate, pot face examen din limba latină la liceul de stat din *Biserica-albă*, ori la gimn. piariștilor din *Timișoara* la finea anului, fiind astfel scutiți de examenul de primire la trecerea în clasa V-a de liceu.

Adunarea poporală ce s'a ținut Joî la *Lugoj* a reușit pe deplin, rămînînd ca o manifestație istorică a poporului românesc din patrie.

La 10-15 congresul de presă al Slavilor la Belgrad, capitala Serbiei.

Din Turda se scrie că la *Sînd* s'a dat de urmele orașului roman *Potaissa*. Săpăturile se continuă.

Boala de gură și de unghii în satul *Grebenaș* din Banat dela vite a trecut și la oamenii.

Mercuri d. a. în pădurea dela *Marila* cărașul *Const. Florea* din Oravița, luîndu-se, așa din glumă, la luptă cu tînărul șumar *Lungu* din Măidan, s'a slobozit pușca șumarului ce o avea atîrnată pe umere, rostogolind la pămînt pe bietul căraș, care acum se luptă cu moartea.

Frumoase concerte și teatru de diletanți se vor da azi și mine seară în sala teatrului din localitate, cu concursul cunoscutei cîntărețe *Ana Rosthy* (*Rieser*).

Bancă comercială d'acîc a hotărît în adunarea generală de Joî ridicarea capitalului societar cu încă 200.000 cor.

La *Recița-montană* e pe cale a se institui județ cercual reg., oficiu de dare și carte funduară.

La Sibiu a încetat din viață tînărul profesor seminarial *Aurel Bratu*. Odihniască în pace!

La *Turnu-Severin* s'a întimplat un caz de moarte, bînuît a fi pricinuită de holeră. Se fac cercetări. Un alt caz s'a întimplat într'un sat în apropiere de Constanța.

La *Drăgășani* a încetat din viață distinsul fruntaș din Țara românească *Const. Alimanesteanu*, care ca fost prefect al județului Ilfov, pe vremea răscoalei țărănești, a potolit furia înverșunată ce se deslănțuise în apropierea Ilfovului.

Trei cărți ale genialului episcop catolic *Prohászka* au fost proscrise de Scaunul papal, zice-se la insistința adversarului său *Tomcsányi*.

mai pași pragul jidovului, care s'a și șters din sat, dar știu că dela popa nu și-a luat sănătate bună. Așa scăpă comuna noastră de patima beției, așa și de cei necununați. Pe doi inși, ca pe niște dobitoace, fără clopote, fără preot, i-au astrucat colo'n răzoare. În cinci ani puse părintele satul în rînd.

Așa ar trebui să se facă și în Banat. Am fost într'un an după oi acolo, și am încremenit cînd văzui că prohodesc mortul în casa lui Dumnezeu. Să bagî tu în lăcașul sînt trupul mort al unuia care viu n'a vrut să știe de biserică! A unuia care a trăit necununaț, lăpădat de legea lui Dumnezeu. El viu n'a mers la biserică, ș'acum mort îl duc cu d'asila. Eu zic că vina-i a preoților, mulți sint chemați, dar puțin alesi, cum se spune la carte.

Iuliu Pop.

Epigrame.

„Deviza noastră e cultură“,
Ne-o cîntă tinerii cu chorul,
Ș'n urma chorului, poporul
Rămîne inspirat de — ură.

Cu drag privesc, ca un părinte,
Peste școlarii-mi mititei,
Și mă gîndesc cu mult 'nainte,
Că ce se va alege din ei.

Don Ramiro.

La *Măidan* a răposat fruntașul țaran *Giurgi Liuba* în etate de 84 ani. Fie-î țărîna ușoară!

Programul *»Reuniunii de citire și cîntări«* din *Ciclova-montană* la *serbările sfințirii steagului* ce se vor ține mine, Duminecă în 5/18 Iunie 1911, signat de preș. *Iacob Stoian* și secr. *N. Cilniceanu*: 8îmbătă în 4/17 Iunie 1911, seara la 8 ore: Serenadă nașei steagului doamnei *Măria Urdărianu* dată de către Reuniunea de citire și cîntări din *Ciclova-montană*. Duminecă în 5/18 Iunie 1911: dimineața la 7 $\frac{1}{2}$ ore: Intîmpinarea oaspeților cîntăreți, eventual a delegațiunilor. La 8 și jum. ore: Mergerea în corpore la nașa steagului și conducerea nașei la biserică. Actul sfințirii se va îndeplini prin un delegat conzistorial cu asistență. În biserică va cînta Reuniunea română de cîntări și muzică *Oravița-montană*. Dirigent: *Gheorghe Dragoescu*. Răspunsurile la sfințire se vor cînta de către Reuniunea gr. or. de citire și cîntări din *Oravița-rom*. Dirigent: *C. Lazăr*. La 11 ore: Purcederea în corpore la locul de sfințire al steagului și baterea cuielor. După defilare conducerea nașei la locuința ei și depunerea steagurilor în localul Reuniunii. La 1 oră d. a.: Prînz comun în localul *Berăriei*. La 4 d. a.: Proba generală a cîntării în massă. La 8 ore jum. seara: Concert festiv cu cooperarea tuturor Reuniunilor. După concert, dans. Concertul se va ține în localul *Berăriei*.

Programul concertului festiv: I. Vidu: *»Puî de lei«* chor mixt executat de Reuniunea gr. or. de citire și cîntări din *Oravița-rom*. Dirigent: *Carol Lazăr*. C. Porumbescu: *»Romanță«* chor bărb. executat de Reuniunea română de cîntări și muzică din *Oravița-montană*. Dirigent: *Iaroslav Lang*. I. Vorobchievici: *»Mănăstirea Putnei«* cu solo de bariton exec de *»Concordia«* Reuniune gr. cat. de cîntări din *Oravița-rom*. Dirigent: *Ion Bogdan*. G. Dima: *»Fintina cu trei izvoare«* chor mixt executat de Reuniunea română de cîntări și muzică din *Oavița-mont*. Dirigent: *Iaroslav Lang*. N. Oancea: *»Sîrba Doctorilor«*, chor mixt, executat de Reuniunea de citire și cîntări din *Ciclova-montană*. Dirigent: *Vasile Jianu*. I. Vidu: *»Preste deal«* chor mixt cu solo de bariton executat de Reuniunea gr. or. de citire și cîntări din *Oravița-rom*. Dirigent: *Carol Lazăr*. C. Savu: *»Dragostea dintăi«* doină, chor mixt cu solo de sopran executat de *»Concordia«*, Reuniune gr. cat. de cîntări din *Oravița-română*. Dirigent: *Ion Bogdan*. A. Sequens: *»Codrule codrușele«*, chor bărbătesc cu solo de bariton, executat de Reuniunea de citire și cîntări din *Ciclova-montană*. Dirigent: *Vasile Jianu*. T. Popoviciu: *»Pe-al nostru steag«*, chor bărbătesc, executat în massă.

Prețul de intrare: Loc I. 1.60 cor., loc II. la mese 1 cor. Membrii cîntăreți au intrare gratuită. Bilete de intrare se capătă la casierul Reuniunii *Mihael Velcelean*, d. a. la 2 ore și seara la cassă.

Autoriî crimei înfiorătoare, ce a avut loc Sîmbătă după prînz în *Timișoara*, încurînd au fost arestați. Ștefan Balázs, sofragiu sîdîit cu trecutul său, pedepsit în mai multe rînduri, și *Ludovic Felber*, morar. Asasinatul e următorul, după mărturisirea lui Balázs: Sîmbătă la amiază îl pîndise Balázs pe *Löwinger*, proprietarul muntelui de pietate din *Timișoara*. Bătrînul își făcea plimbarea pe șoseaua din *Orașul-fabric*. S'a dus la el și s'a prezentat ca detectiv, anunțîndu-i, că trecînd pe lîngă casa de amanet a auzit zgomot suspect în magazin. *Löwinger* la auzul acestora a luat-o repede spre prăvălie, întovărit de pseudo-detectivul Balázs. Intrînd în boltă, însă, Balázs s'a aruncat asupra lui cumplit și i-a înfipt în cîteva rînduri cuțitul după grumaz, ear începînd *Löwinger* să țipe, l-a ciomăgit cu un picior de scaun pănăce l-a lăsat mort. Isprăvind astfel cu el, s'a pus de a strîns bijuteriile cele mai scumpe și vre-o 4000 cor. bani, umplînd un toc de vioară. Atît a fost de neprecaut, însă, încît i-a trîntit vioara lîngă cadavru, așa că nu era nevoie de ceva genialitate de detectiv, să deducă, că făptuitorul a dus cu sine tocul. Acesta i-a fost de altfel trădătorul. Balázs a fost în *Kishegyes* la mireasă. Chiar dela început a recunoscut fapta, nega însă să fi avut tovarăș. Dar martorii susțin că pe bătrînul *Löwinger* doi l-au însoțit la prăvălie și chiar exhaustarea atitor cutiute de giuvaericele era pentru unul cu neputință în timp așa de scurt. Polițiștii decî bînuind că făptuitorii au fost doi, a deținut și pe cumnatul lui Balázs, pe *Felber*.

Editor-proprietar: *Gheorghe Jianu*.
Redactor-responsabil: *Ilie Oravițanu*.

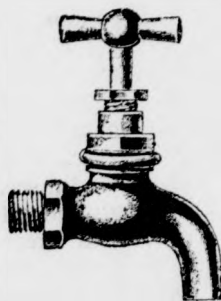
In atelierul artistic al lăcătuşului
Rudolf Dworzak
din Oravița (lingă „Oraviciana“)

se pot comanda, pe
lingă garanță,
orice lucrări
de bransă,
cu prețuri
moderate.

Instalațiune
de apaducte.

Reparațiuni
efectuate cu
promptitudine.

„**PLUGARUL**“
societate pe acții din Cacova

x-30

dă
5-6%

și plătește și darea după depuneri.
Acordă împrumuturi pe obligațiuni și
amortizare cu 6-7%, ear personale
cu 8%. Escomptează cambii. Asigu-
rează vite și mijlocește cumpărarea de
mașini agronomice.

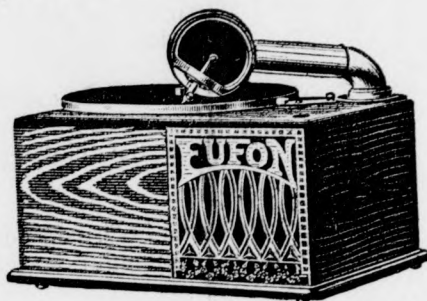
Premiat cu marele premiu Grand Prix.

Cine dorește să aibă o față albă
ca laptele, să folosească **crema
americană, pudra americană**
și **săpunul american**, care de-
partează de pe față și de pe mini
orcele de pete, și întrece toate
mijloacele de acest fel, întrebun-
tate până acum. Se capătă la:
Apoteca Sfântul Gheorghe
în **Oravița** (peste drum de
prăvălia R. Goldstein).
Prețul unui borcan de cremă ame-
ricană 1 coroană. Prețul pudrei
americ. 1 cor. 50 fil. Prețul săpu-
nului americ. 80 fil. Incontra
durerii de dinți mai bune sînt pi-
căturile americane. Prețul 1 cor.

Senzație! O mare noutate!

Eufon

Mașină de vorbit, fără tolcer.

Tolcerul sunetului lipsește, fiind înlocuit
printr'un fund de rezonanță,
prin ceiace s'a dobîndit o reflectare natu-
rală, înlăturîndu-se din acest Eufon sune-
tul supărător. — Prospecte gratis și franco.
In depozit aparate de 12 tipuri, dela cele
mai ieftine, până la cele mai fine, începînd
dela 50 cor. însus. Mare asortiment în plăci
duble, cum și în diverse ace pentru Gramofoane.

M. Atzinger & Comp.
Oravița.

Valea „Bányavölgy”

loc pentru vilegiatură și scaldă Kneipp
în Oravița (Banat)

e situată sub Marilla în mijlocul unei păduri
întinse cu brădet.

Aer bogat în ozon, fără praf, și apă excelentă de
izvoare. Salon de muzică și de lectură, muzică în
parc, locuri admirabile pentru excursii. Diferite
cure de apă rece. Dușuri-Kneipp, massage și
electrizări pentru îmbolnăvirii ale sistemului ner-
vos, cum și pentru îmbolnăvirea vaselor inimii
singelui, a organelor de mistuire și resuflare
(astma) reumatism, boale femeiești, dureri de be-
sică și de rărunchi etc.

Medic curant: Dr. Ludovic Méhes (român).
Pension complet (vipt, locuință și serviciu): la zi,
dela 4 coroane în sus.

Saisonul: dela 1 Mai până la 30 Septembrie.
Prospecte (și în limba română) se capătă la
Direcțiunea băilor „Bányavölgy”
în Oravița.

AVIZ.

La **tîmplăria Iohan Formayer**
în Oravița

se pot comanda totfelul de mobile și lucrări
pentru zidiri, cu prețuri absolut solide, fiindcă
neavînd depozit, costîșitor, e în măsură a
lucra mai ieftin decît oricare. Pofțiți și vă
convingeți!

Econoamă

O femeie română, văduvă fără familie, (in-
teligentă) dar lipsită de mijloace, în etate
de 45-48 ani află îndată aplicare ca eco-
noamă la un preot văduv fără familie.
A se adresa la administrațiunea foaiei „Pro-
gresul” sub numele „Simplex”.

La

Tipografia „Progresul”

== în Oravița ==

se pot comanda

totfelul de tipărituri bisericesti, școlare, advocațiale și comunale

precum și

toate tipăriturile pentru bănci: cărți necesare la contabilitate etc.

Afară de asta se efectuesc:

acții, cupoane, losuri pentru loterii

lucrate toate cu gust.

— Nădăduim că toți Români de bine ne vor trece pragul. —